

RENDKIVÜLI KIADÁS.

Zombor, 1894.

XIII. évfolyam, 140. szám.

Csütörtök, november 1-én este 9 óraker.

ZOMBOR ÉS VIDÉKE.

POLITIKAI NAPILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kossuth-utca 155. szám. Gergurov-féle házban.
hova minden, a lap szellemi és anyagi részét illető köz-
lemények intézendők és minden díjak fizetendők.

A hátszegelyi nemzeti párt hivatalos közlönye.
Megjelenik hetfo s ünnepek utáni napok kivételével minden nap.
Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
Dr. MOLNÁR GYULA.

Előfizetési árak:
Egész évre 12 frt. — Félévre 6 frt. — Negyedévre 3 frt.
Egy óra 1 frt. 20 kr.
Egyes szám ára 5 kr., a vasárnapi szám 10 kr.

Az orosz czár meghalt!

A következő sürgönyt vettük:

Koppenhága, nov. 1. A ritzai-ügynökség a legbiztosabb forrásból jelenti hogy Sándor orosz czár ma délután három óraker meghalt. Hír biztos, második sürgöny felesleges.

III. Sándor czár.

Egy zsarnokkal kevesebb van a világon. Száz millió ember kényura hajolt meg egy esontember előtt. Csak az a csodálatos, hogy e zsarnok életeért a 100 millió rabszolgá egyaránt forró imát küldött az örök igaznag hatalomhoz s halálával gyászba borúl Szibéria százmértföldes jégmezője, melyet élő-halottakkal népesített be az autokrata-uralom.

Mi ez az Oroszország, mely most egy nagy temetésre készül, mi nem mondhatjuk meg. Olvasni kell azon nagy szellemek műveit, kik saját szemükkel látják, — hogy halvány sejtelmünk legyen róla. Dosztojevszky allegoriája a legtalálóbb képet adja.

lába, vagy ételébe? Valószínűbbnek látszik előttünk egy bünös merénylet, mint a természetes halál, mert a czárok egészségükre könnyen vigyázhatnak s a Bright-kór nem lép föl egyszerre, hogy ne tudná az orosz czár elfojtani kezdetleges korában a fejlődő betegség csiráját?

Senki könnyebben, mint ő, ki milliók zsebébe markolhat s mesés kincsekkel rendelkezik.

Immáron sem a milliók zsebe, sem a mesés kincsek nem övéi többé.

Rothadó hullá ő is, mint a legutolsó alattvalója, ha egyszer lelke elszállt.

S ha valóban elszáll az a lélek, akkor mostan ott áll az örök igaz ítélőszék előtt s leszámol a legnagyobb bünéről, melyet ember a földön elkövetet: a zsarnokságért!

CZÁROK VÉGZETE.

A Romanov-család tragikuma.

III. Sándor orosz czár meghalt. Mikor betegsége komolyra fordult a szigorú cenzurát megkerülő táviratok egyre aggasztóbb híreket hoztak előbb Pétervárról, azután Spalából, most a fűgefak paradicsomából, a szép

Livadiából. Majd a hivatalos czáfolat is megszűnt, a hatalmakat bizalmasan értesítették, hogy a minden oroszok uralkodója közönséges beteg ember, nagyon beteg ember. S így megtörtént, hogy a Romanov-család egy

tagja, aki egész életében dinamittal aláasott trón fölött ült, élesre fent tört szorongató brávók között élt, enyhé délvidéki verőfényben, narancsillat között, ágyban fejezte be életét. Természetes halállal, olyan halállal,

Raszkolnikov álmodik. . . Egy rossz gebe — mely már-már kileheli végső páráját — súlyos szekeret vontat. . . A kegyetlen kocsis fenn a bakon irtalmatlanul üti-veri a gebét. Oroszország a gebe, a kocsis a czár — s az önkény súlya alatt a szeker lassan halad s mind-egyre súlyed a visszaélések s korrupció iszapjában.

III. Sándor czár meghalt a nélkül, hogy szívében megmozdult volna a népszabadság egyetlen eszméje. Inkább végigreszkette egész életét s háborzongva ült le asztalához, soha sem tudva, nem fog-e egy titkos bomba föl-pattanni, hogy atyja sorsára juttassa, — mintsem, hogy a szabadság egy halvány sugarával derítse föl az elnyomatás sötét éjjelét.

Miért kellett III. Sándor czárnak ifjan, férfielete delén meghalni?

Az orvosok egy rettentő betegséget konstátáltak, melyet úgy hívnak, hogy: Bright-kór. — Vese-baj, mely rendszerint halállal végződik. De nem lehet-e méreg, melyet titkos nihilista-kéz kevert ita-

amelyben a család kevés uralkodó tagjának volt része, bár a betegség folyamán mindegyre feltűnedeztek olyan hírek, a melyek a hatalmas ország uralkodójának megmérgezéséről tudósítottak. E hírek azonban megerősítést nem nyérvén, e perczben a halálnak csak is a természet rendje szerínt való bekövetkezéséről lehet szó.

Amióta *Péter Alexejevics*, a „nagy“-nak nevezett czár, 1745-ben behunyta szemét, egymásután következik sora azoknak a czároknak, akiket gyílok, mérég vagy dinamit küldött másvilágra. *Lockenek*, a bölcsnek szava válik be Nagy Péter utódain is. Vajjon abszolút uralkodónak lenni, nem-e jelent annyit, hogy a törvény által kötelezett társadalom soraiból kiválik egyetlen egy alak, a szuverén, aki fölülte, vagyis kívül áll a törvénynek és így önkényit visszamerül az ember ősi természeti állapotába, ahol törvény és jog nem kötelezi, de nem is védi meg az egyént. A palotaforradalmak és a nihilista-merevnyetek véres jele valóban arra mutat, hogy aki önként kívül marad a jog és igazság korlátain, azt a merészen kihívott sors legtöbbször maga sem kíméli.

Nagy Péter halála után, özvegye *I. Katalin*, az ismeretlen származásu kalandornő került a trónra. Maradt ugyan Péternek két leánya is, de ezekre, illetőleg ezek utódaira csak később került a sor. *Anna* nagyhercegnő *Károly Frigyes* holstein-gottorpi herczeg neje lett és a családnak ez ágával voltak Katalinnak tervei. Végül, a holsteini herczeget a Preobrazsenszky-tesztország ezredesévé és „királyi föntségé” nevezte ki, és csak az fájt neki, hogy a házasságból gyermek nem származott. Legálább annyit azonban mégis megtehetett, hogy utódának, *II. Péternek* (Nagy Péter első házasságából származó unokájának) gyámjává, a holsteini herczeget nevezte ki. *II. Péter* Katalin halála után, 1727-ben trónra is került, de csak három évig uralkodott. Az 1730-ik év jolyamán himlőben meghalt. Ekkor már volt a holsteingottorpi házaspárnak is gyermeke,

Péter Ulrich, aki 1728-ban született, és mint Nagy Péternek és Katalinnak is unokája, ezental allandó trónjelöltnek számított. Csakhogy egyelőre várakoznia kellett, mert az orosz trónörökös ugrandó rendje *II. Péter* után ismét szakított Nagy Péter deszcendenciájával, és czárja *Anna*, Nagy Péter bátyjának, *II. Ivánnak* leánya következett. Annának megint meg volt a maga kedvence, aki nem volt más, mint unokahugának, *Anna braunschweig-wolfenbütteli herczegnőnek* fia *Iván*. 1740-ben, *Anna* cárné halála után tényleg *Iván*, a háromhónapos braunschweigi herczeg került a trónra és a holsteini Péter ismét mellőzve maradt.

Most kerül a pétérvári színpadra *Erzsébet* Nagy Péternek legifjabb leánya, a legújabb és legszerencsésebb pretendens. A kised *Iván* cárt pólyástól együtt detronizálják és nevelőjével, *Münnick* gróffal együtt elzárják, *Erzsébet* pedig *Péter* Ulrichot, a holsteini herczegét fogadja utóvá.

Péter ekkor tizenkét éves volt és csakhamar áttért a görög-orosz vallásra és a *Péter Feodorovics* nevet vette föl, 1762-ben *Erzsébet* halála után pedig *III. Péter* néven a minden oroszok czárja lett. Már ekkor házas volt. Pár évvel azelőtt a holstein-plóni ág kihalta folytán a svéd királyi trónussal is megkínáltak, de ő ezt nem fogadta el, hanem teljesen új hazájának akarta szentelni életét. Ez nem igen sikerült neki, mert alig

hogy *Erzsébet* czárné behunyta szemét, Oroszország már rövid hónapok mulva megaunta *III. Péter* nagytehetségű, de zord és vérengző, temperamentumú uralmát. Kegyenzeit legjobban gyűlölték, de leginkább haragudtak kedvesére, a rut *Voronzov* kisasszonyra. Azonkívül Péter minden asszimilálódása és jó szándéka dacára, külsőleg megmaradt németnek és katonáit se tudta a maga részére hódítani, úgy hogy a gárda-ezredek hallatták elégedetlenségüket. Csakhamar létrejött az összeesküvés is, amelynek maga a czárnó volt a lelke. Kívüle még *Daskov* herczegné, *Panin* gróf és a négy *Orlov* testvér vittek a konspirációnak vezérszeret. Az összeesküvők azután még uralkodása első évében detronizálták Pétert és Peterhofban zártak el, még csak azt a kérését sem teljesítvén, hogy legalább kedvese is megoszthassa vele a fogsgát. A kegyet en feleség, aki most *II. Katalin* néven lépett a trónra, *Voronzov* kisasszonyt rövid úton férjhez adta *Polyanov* tábornokhoz és a szerencsétlen czár egyedül maradt fogságában.

Most már két czár volt fogoly és trónjavesztett. A csecsemőkorában detronizált *III. Iván* és *III. Péter*. *Péter* azonban nem sokaig maradt elcsukva, mert már fogsága második hónapjában *Orlov* Gergely és *Sándor* továbbá *Barjatinsky* herczeg, akik a czár, Peterhofban meglátogattak, ebéd közben megmérgezték. A mérég azonban nem hatott elég gyorsan és így Katalin czárné e derek lovagját asztalkendőik segítségével fojtottak meg urukat. Az öreg *Trubetzkoi* herczeg, Péter hűséges embere, meglátván ura holttestét, sirva kiáltott fel: „Ó Péter Feodorovics, mily vastag nyakravalót kötöttek neked. Így szorosan igazán sohase hordoztad a mellcsokrodát?” Nem sokkal ezután elbántak a másik fogolyal, a szerencsétlen *III. Ivánnal* is, aki egész életét börtönben töltötte; ezt 1764-ben *Schlüsselburg* várában felbélret orgyilkosok törrel végezték ki és Katalin vetélytárs nélkül maradt a trónon.

Két meggyilkolt czár Katalinnak három évi programját bőven kimeríthette. Uralkodása későbbi idejéről bőven megemlekezik a történelem és a kegyencuralomnak ilyen nagyszerű példája, valóban alig is található a világhistoriában. Mint anya azonban elég gondtal vezette fiának *I. Pálnak* nevelését. De a fiúnak később ugyanolyan balvégzet jutott osztyárszül, mint negyven évvel előbb édesapjának.

I. Pál czár 1796-ban került a trónra és 1801-ben gyilkolták meg. Az összeesküvésbe még fia, későbbi *I. Sándor* czár is be volt avatva, bár állítólag csak annyit tudott a dologról, hogy apjának pusztán detronizálásáról van szó.

A gyilkosságot márczius 23-áról 24-ikére virradó éjjel követték el *I. Pál* kedves, újonnan épített palotájában, amelyet *Erzsébet* czárnó regit nyári palotájának helyén emelt, a Fontanka-csatorna partján, amelytől nem messzire nyolcven évvel később egy másik uralkodónak oltották ki az életét.

A gyilkosságot egykoru diplomáciai jelentések következésképen írják le:

Az összeesküvők, élükön *Zonbov* Plató herczeggel és *Benningsen* tábornokkal, úgy jutottak be a palotába, hogy őresaptnak mondták magukat, amely a palota belső lakosztályaiba van rendelve; minthogy a jelszót megadták, akadálytalanul bevonulhattak a palotába. A czár lakosztályaiba egy

mellélképcsőn jutottak, és mialatt az előszobában a komornyikkal végeztek, az uralkodó a larmára felébredt. Erre már benn voltak nála *Zonbov* és *Benningsen*, akik kijelentették neki, hogy fogoly és hogy a trónról le kell mondia. Pál czár kiugrott ágyából és daczra *Benningsen* figyelmeztetésének, pisztolyait rántotta elő.

Ebben a pillanatban, a fegyverzőrej hallatára berohant a szobába egy szakasz katona. A czárt leverték lábáról és egy tisztí szolgálati övvel megfojtották. *Jesvel* egy tatár születésű tiszt volt az első, aki uralkodójára kezét emelt.

Ekközben a trónörökös, *Sándor*, a saját lakosztályában várta a híreket. Mikor megtudta, hogy apját nem csak detronizáltak, hanem meg is ölték, a czárevics vigasztalhatatlan volt. A temetést márczius 28-án tartották, *III. Péter* czár hamvai mellé helyezvén fiának tetemét is.

Igy halt meg *I. Pál* czár, éppen egy héttel elvén túl kedves lányát, *Alexandria* nagyherczegnőt, *József*, nádor feleségét, aki márczius 26-án hunyt el a budai várpalotában.

A következő két czárnak *I. Sándornak* és *I. Miklósnak* sorsa nagyban hasonlít a Romanovok legújabb halottjának Golgotájához. *I. Sándornak* huszonegy évi uralkodása alatt begyógyulni sohasem tudott az önvádokozta seb, amely mindannyiszor fel-fakadt, anányszor csak a pétérvári vártemplomban eltemetett áldozatainak, a gyilkosok keze által elesztet édesapának síremléke fölött elhaladt. Összereszkadva a családi bajok, kiváltképpen pedig egyetlen leányának halála következtében, végére is birodalmának egy elejtett zugába, a Krimi félszigetre, *Taganrogba* vonult vissza, ahol egy járványos betegségnek esett áldozatul, miután előzőleg már regen elborult lelkének világa. Fia és utóda, *Miklós* czár, az indulatok, nagyszabású fejedelm sem volt szerencsésebb. Ausztriának a nemzetek eltiprásban szövetségese, ki később Bécsesét szemben erre a gunyos mondásra fakadt: „Két ostoba lengyel király volt, *Sobieski* meg én!” — A dölyfös autokrata, akinek gögjét és elbizakodottságát sikerei csak növelték, — meghalt szegényében és bánatában, — azért, mert a győzelmes orosz hadsereg vereséget szenvedett Inkermannal.

1835-ben lépett trónra *II. Sándor* czár, a jószág fejedelm, akit 1881-ben, márczius 13-án dinamit tépett össze.

II. Sándor czár ugy látszik elődei büneiért lakolt. A fokozatos haladás híve lévén, száználmas helyzetéből ő szabadította fel 1862-ben az orosz jobbagyot, Európának e legnyomorultabb páriáját. Már éppen képviselői alkotmányi reformjáról akart tanácskozni népevel és még alig hogy megkezdődött a *Dolgoruki* herczegnővel kötött második, boldog házasságának idillje, mikor a Katalin-csatorna partján felrobbant bombák darabokra szakították emberséges szívét.

„A moszkoviták uralma tart a világ kezdetétől fogva”, — mondja *Voltaire*, — de a multhoz hasonló terjedelmű jövendő, ma már senki se jósol a változni nem akaró, mozdulatlan, nagy kolosszusnak. Hanem az új Oroszországban, ott talán előbb szerencsésül lesz az új fejedelmeknek is. Mert a Romanovokkal kibékülni nem fog az igazság addig, amíg korszort nem helyez majd oltárára az első alkotmányos czár, — az első, akit nemcsak a moszkvai metropolita, hanem a népek szeretete is meg fog koronázni.

Az utolsó órák. *Sándor* czár már ma tekintetett kaldoklónak, mert az orvosok a következő bulletint bocsájították ki: *Pétervár, nov. 1.* *Sándor* czár állapotáról ma délelőtt kilenez órákor a következő orvosi jelentést adták ki: a czár álmatlanul töltötte az éjet, nagyon nehezen lélegzik, a szív működése rohamosan gyöngül, a beteg állapota nagyon veszedelmes — *Leyden*, *Sacharjin*, *Hirsch*, *Popov*, *Veljominov*.

Az utolsó perczek. *Budapest*, (A Z. és V. eredeti távirata.) **III. Sándor, Oroszország czárja, hosszas haláltusa után ma 3 óra 5 perckor elhunyt.**

A czárevics.

Az orosz trónörökös jelleméről a *Kölnische Zeitung* hiteles forrásból a következő adatokat közli, a melyek a csár elhalálása következtében nagyon is aktuális érdekességek.

A trónörökös tudományos kiképzését *Danilovits* tábornok vezetése alatt nyerte, a ki előkelő gondolkozasu és művelt öreg ur, de nagyon száraz előadása van. Talán innen van az, hogy a czárevics nem szereti annyira a tudományt, mint ha élvezetesebb alakban oktatták volna. Nevelőjének azonban meg van az az érdeme, hogy nem oltott bele előítéleteket, vagy gyűlöletet a szomszédos államok iránt. Főként a reális tárgyra oktatták a czárevicset, a klasszikus nyelveket egyáltalán nem, az ókori történetet pedig csak röviden adták elő neki. Ellenben az ujkori történettel nagyon alaposan megismertették, természetesen Oroszország és a czári dinasztia történetének sok részletét elhallgatták előle, habár talán jobb lett volna, ha ezekről is

képet adnak neki. A földrajzot nagyon behatóan tanították, ugyszintén a francia, német és angol nyelvet és irodalmat. Miklós nagyherceg ezeken a nyelveken kívül tökéletesen beszéli a dán nyelvet is. Közjogra, közigazgatási jogra, pénzügytanra és egyéb jogi tudományokra a legelőkelőbb tanárok oktatták és *Danilovits* tábornok mindig gondosan ügyelt arra, hogy pártszempontból meg ne hamisítsák a tudományt. A hadi tudományokban is alaposan és prakticze kiképeztek.

1886-ban a trónörökös hadnagyi ranggal belépett egy testőrgyalogezredbe és keresztülment valamennyi tiszti fokozaton. Tizenholcz esztendő volt, a mikor a hadsereg kötelekebe lépett. Az a nagy tisztelet, melyvel elhalmozták, nagyon kellemetlen volt neki. Örült, hogyha a fiatalabb tisztekkel feszitelül elbeszélgethetett, ami csak akkor történhetett meg, ha *Danilovits*, vagy az öregb tőrztisztek távol voltak. Sokszor megszorította az

öreg tábornokot az, hogy fejedelmi nővendéke egyik-másik fiatal tisztel megszökött, de komolyabb fegyelmetlenség soha sem fordult elő. A czárevics igen ügyes tiszté képezte ki magát és ha nem is lesz belőle szenedélyes katona, alaposan ismeri a katonaelet minden csinját-binját s képes megítélni a katonai érdemeket és mulasztásokat. Kötelességtudásával mindig kitűnt, a melyet különben nemcsak a katonai életben, hanem egyéb teren is érvényesített. Jellemé sok tekintetben hasonlít apjához, de felülmulja apját abban, hogy már kora gyermek-ségétől fogva trónörökösnek nevelték, míg Sándor csár már husz esztendő volt, a mikor trónutóddá jelölték ki, Miklós herceg is mint apja, könnyen zavarba jut és ezt öntudatos fellepés szinlelésével szereti elpalástolni. Azért szokták azt mondani róla, hogy gögös, holott ez a vonás teljességgel hiányzik jelleméből. A szülői házban olyan gondál, szeretettel vették körül, mint a minővel bármely más ember neveli gyermekét, de mindig arra tanították, hogy apjában in-

kább tisztelje a czárt, mint atyját. Jellemzi a csár és gyermekei közötti viszonyt a következő kis történet. Hadnagy korában egyszer Miklós herceg a gyakorlatról visszatérve, fáradtan dőlt le agyára és levette csizmáit. Másnap elmesélte bajtársainak, hogy éppen el akart aludni, amikor a csár belépett. „Képzhetik, mennyire megijedtem, mondá, mikor hirtelen a csár áll előtem és én pongyolában, csizma nélkül voltam kénytelen fogadni.”

Egészen másképen gondolkozik öcsese *Mihály* nagyherceg, kibén nincs meg az a korlátlan tisztelet a csár méltósága iránt. A fiatal nagyherceg tíz éves korában meglehetősen neveletlen volt. Egy ízben tengeren utaztak és a csár egy alacsony függőágyon heverészett. *Mihály* herceg folytonosan átugrált a függőágyon és a csár felébredve, ezt megtiltotta neki. A pajkos herceg nem hagyta abba a játékok, mire a csár komolyan így szólt: „A csár parancsolja, hogy vége legyen a tréfának.” Ez oly furcsán tetszett a nagyherceg előtt, hogy a csárnak hangosan a

szemébe kaczagott. Ót tehát egészen másképp nevelték, mint a trónörökösöt.

Egyébiránt a czári családban a leggyengédebb viszony uralkodik. A trónörökös nagy tisztelettel viseltetett atya nézetei iránt és eltanulta még azt is, hogy az oroszon kívül minden népre mély megvetéssel nézzen le. Hozzájárul, hogy Miklós czárevics nagyon szeret gyönyölnöni. Főként a németeket szereti kifigurázni, mert az Oroszországban tartózkodó németek nem tudnak simulni az ország szokásaihoz és örökös ellentétben vannak a született oroszokkal. Minthogy a trónörökös gyakran csufolja a németek fellepségeit, az a hír terjedt el, hogy gyűlöli a németeket, holott éppen olyan szuverén közönyösséggel viseltetik irántuk, mint az angolok, francziák vagy más nemzetek iránt. A németek azonban attól tartanak, hogy a trónörökös, a kit könnyen lehet befolyásolni, németellenes tanácsadók hatása alá kerülhet és akkor Sándor csár békés hajlamai helyett a francziabarárt és pánszláv irány juthatna felszínre.

H I R D E T É S E K.

A legjobb és legegészségesebb francia cigaretta-papír a

LE GLORIA

Gloria-Patent minden egyes lap leoldható!

József Bardou és fiától Perpignan és Párisban. Kapható minden tőzsde, papírkereskedésben.

Elő és legöregebb tearin-gyertya Osztrák-Magyarországon. — Csak rózsá csomagolásban valódi.

Valódi
Sarg F. A. fia
és társa,
Iroda: Bécs,
IV. Schwindgasse 7.

M I L L Y GYERTYA.

Cs. és kir.

Árleengedés szeptember 16-ától fogva. udvari szállitók.

Üzleti hirdetés.

Van szerencsém a n. é. közönség szives tudomására hozni
hogy Zomborban a fő- (Kossuth)-utczában levő

Klein Ede-féle üveg-, edény- és porcellán üzletet

megvettem, s azt a mai kor igényeihez képest a legdivatosabb s legjobb minőségű árukkal fogom újra felszerelni. Midőn ezt a mélyen tisztelt közönség szives tudomására hozom, egyszersmind bátorkodom fölkérni, hogy üzletemet nagybecsű látogatásával megtisztelni sziveskedjék.

Különösen ajánlom divatos függő-lámpa és majolika-disztrgyaimat, terracotta- és sydrolit-figuráimat, china-ezüst edényeimet s francia baccarat-ivó-készleteimet.

Az üvegkereskedés szakmájába vágó mindennemű üvegezést, templomépület, kirakat-tábla és képkeretek elkészítését a legrövidebb idő alatt pontos kivitelben elvállalom.

Miután én czégtársa vagyok a farkasvölgyi világhírű üvegtáblagyárnak, abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy a legjobb minőségű és legolesőbb üvegtáblával szolgálhatom ki t. vevőimet.

Üzletemet a n. é. közönség szives pártfogásába ajánlva maradtam

kitünő tisztelettel

Tock László.